

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN ASETUS VAARALLISTEN AINEIDEN KÄYTÖN RAJOITUKSISTA SÄHKÖ- JA ELEKTRONIIKKALAITTEISSA ANNETUN YMPÄRISTÖMINISTERIÖN ASETUKSEN LIITTEIDEN I JA II MUUTTAMISESTA

Pääasiallinen sisältö

Asetuksella muutettaisiin vaarallisten aineiden käytön rajoituksista sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annettua ympäristöministeriön asetusta siten, että liitteiden I ja II poikkeuksiin tehtäisiin yhteensä kolme muutosta, joilla sallittaisiin rajoitettujen vaarallisten aineiden käyttö eräissä sähkö- ja elektroniikkalaitteissa. Poikkeukset olisivat voimassa määräaikaisesti. Asetuksella pantaisiin täytäntöön komission delegoidut direktiivit (EU) 1845/2019 ja 1846/2019 sekä 364/2020, joilla on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä tiettyjen vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (2011/65/EU), ns. RoHS-direktiiviä. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi on Euroopan unionissa täysin harmonisoitua lainsäädäntöä, joten sen muutokset on pantava sellaisenaan kansallisesti täytäntöön. Asetus tulisi voimaan 1 päivänä toukokuuta 2020.

Nykytila

Sähkö- ja elektroniikkalaitteiden sisältämiä vaarallisia aineita on rajoitettu vuodesta 2002 lähtien, jolloin annettiin ensimmäinen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tiettyjen vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (2002/95/EY), ns. vuoden 2002 RoHS-direktiivi. Käytännössä rajoitukset koskivat 1.7.2006 alkaen markkinoille saatettavia sähkö- ja elektroniikkalaitteita. Euroopan unioni uudisti RoHS-direktiiviä vuonna 2011, jolloin elinkeinoharjoittajille asetettiin vaatimuksia sähkö- ja elektroniikkalaitteiden vaatimustenmukaisuuden varmistamisesta, EU-vaatimustenmukaisuusvakuutuksen laatimisesta sekä toimenpiteistä tilanteissa, joissa on syytä epäillä sähkö- ja elektroniikkalaitteen olevan säädettyjen vaatimusten vastainen. Lisäksi direktiivissä säädetään muun ohella CE-merkinnästä ja vaatimustenmukaisuusolettamasta.

RoHS-direktiivillä rajoitetaan lyijyn, elohopean, kadmiumin, kuudenarvoisen kromin, polybromibifenyylin (PBB) ja polybromidifenyylieetterien (PBDE) sekä neljän ftalaatin, bis(2-etyyliheksyyli)ftalaatin (DEHP), butyylibentsyyliftalaatin (BBP), dibutyyliftalaatin (DBP) ja diisobutyyliftalaatin (DIBP) käyttöä markkinoille saatettavissa sähkö- ja elektroniikkalaitteissa. Ftalaatteja koskevat rajoitukset tulivat voimaan 22.7.2019 muissa sähkö- ja elektroniikkalaitteissa kuin terveydenhuollon laitteissa ja tarkkailu- ja valvontalaitteissa. Terveystieteiden laitteissa ja tarkkailu- ja valvontalaitteissa rajoitukset tulevat voimaan 22.7.2021. RoHS-direktiivillä rajoitettujen aineiden käyttökiellosta komissio voi myöntää poikkeuksia yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa. Poikkeus voidaan myöntää tietyille käyttökohteelle ja määräajaksi.

Vuoden 2011 RoHS-direktiivi on pantu Suomessa täytäntöön lailla vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (387/2013, jäljempänä *RoHS-laki*) sekä sen 4 §:n nojalla annettulla ympäristöministeriön asetuksella vaarallisten aineiden käytön rajoituksista sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (419/2013, jäljempänä *ympäristöministeriön asetus*). RoHS-laki sisältää vel-

voitteita elinkeinonharjoittajille sen huolehtimiseksi, että markkinoille saatettava sähkö- ja elektroniikkalaitte on vaatimusten mukainen ja ettei se sisällä kiellettyjä aineita. Lisäksi laitteessa on oltava tarvittavat merkinnät ja sen mukana vaaditut asiakirjat. Laissa on myös säädökset viranomaisten tehtävistä ja toimivallasta sekä soveltamisalan ulkopuolelle rajatuista laitteista. Rajoitettavista aineista ja käyttökielloista myönnettävistä poikkeuksista säädetään tarkemmin ympäristöministeriön asetuksella. Rajoitukset koskevat myös sähkö- ja elektroniikkalaitteiden varaosia ja liitäntäjohtoja, jollei niille ole erikseen myönnetty poikkeusta. Asetuksessa annetaan myös enimmäispitoisuudet rajoitettaville vaarallisille aineille homogeenisessa materiaalissa.

Komission delegoidut direktiivit

Komissiolla on RoHS-direktiivin 5 artiklan nojalla oikeus antaa delegoituja säädöksiä liitteiden III ja IV mukauttamiseksi tieteen ja tekniikan kehitykseen. Samalla 5 artikla edellyttää komissiota arvioimaan, että direktiivin liitteiden III ja IV muutokset eivät vaikuta heikentävästi asetuksen (EY) N:o 1907/2006 (ns. REACH-asetuksen) mukaiseen ympäristön- ja terveydensuojeluun. Lisäksi RoHS-direktiivin 2.3 artiklassa todetaan, että RoHS-direktiiviä sovelletaan rajoittamatta kuitenkaan REACH-asetuksen vaatimusten sekä jätehuoltoa koskevan unionin erityislainsäädännön vaatimusten soveltamista. Siten komission delegoitujen säädösten lisäksi on huomioitava REACH-asetuksen rajoitukset ympäristöministeriön asetuksessa rajoitettujen aineiden käytölle ja markkinoille saattamiselle. Poikkeuksien voimassaoloaikana on myös otettava huomioon mahdolliset tulevat muutokset elohopean, kadmiumin, lyijyn ja kuudenarvoisen kromin rajoituksiin REACH-asetuksessa, erityisesti sen liitteissä XIV ja XVII.

Muutetut poikkeukset

Komissio julkaisi seuraavat muutetut poikkeukset rajoitettujen aineiden käyttökiellosta 2019 ja 2020 (EUVL L 283, 5.11.2019, s. 38-43 ja EUVL L 67, 5.3.2020, s. 122), jotka on pantava kansallisesti täytäntöön vuoden 2020 aikana:

liite III

- bis(2-etyyliheksyyli)ftalaatti (DEHP) moottorijärjestelmissä käytetyissä tietyissä kumiosissa; komission delegoitu direktiivi (EU) 2019/1845
- lyijy tietyissä polttomoottoreissa käytetyissä juotteissa; komission delegoitu direktiivi (EU) 2019/1846

liite IV

- kadmium tietyissä säteilyä kestävässä videokameraputkissa; komission delegoitu direktiivi (EU) 2020/364.

Ehdotus asetukseksi

Asetuksella pantaisiin täytäntöön komission delegoidut direktiivit (EU) 2019/1845 ja 2019/1846 sekä 2020/364 joilla muutetaan poikkeuksia rajoitettujen aineiden käyttökiellosta eräissä sähkö- ja elektroniikkalaitteissa. Ympäristöministeriön asetuksen liitteitä I ja II muutettaisiin vastaamaan RoHS-direktiivin liitteisiin III ja IV tehtyjä muutoksia.

Valmistelu

Ehdotus on valmisteltu ympäristöministeriössä. Ehdotuksesta on pyydetty kommentit Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselta (Fimea), Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta (Tukes), Elektroniikan Tukkauppiat ry:ltä, Elektroniikan Komponentti- ja Mittalaitetoimittajat Elkomit ry:ltä, Kaupan liitolta, Teknologiateollisuus ry:ltä sekä Ahvenanmaan maakuntahallitukselta.

Voimaantulo

Asetus tulisi voimaan 1 päivänä toukokuuta 2020. Komission delegoitujen direktiivien kansallisen täytäntöönpanon määräajat ovat 30.4.2020 ja 31.8.2020. Direktiivimuutokset ehdotetaan pantavaksi täytäntöön samalla ympäristöministeriön asetuksen muutoksella, jotta välttyttäisiin saman asetuksen muuttamiselta useaan otteeseen vuoden sisällä. Vuonna 2020 julkaistun delegoidun direktiivin soveltaminen alkaisi kuitenkin vasta 1 päivästä syyskuuta 2020 direktiivin mukaisesti.

Yksityiskohtaiset perustelut

Liite 1. Laitteet ja käyttötarkoitukset, joiden osalta voidaan poiketa 1 §:n vaatimuksista. Liitteeseen lisättäisiin kaksi uutta kohtaa 43 ja 44 seuraavasti:

- 43

Poikkeus koskisi bis(2-etyyliheksyyli)ftalaatin (DEHP) käyttöä tietyin edellytyksin sellaisten moottorijärjestelmien kumiosissa, jotka on suunniteltu käytettäväksi myös muussa tarkoituksessa kuin kuluttajakäyttöön tarkoitetuissa laitteissa. Poikkeus koskisi sellaisia sähkö- ja elektroniikkalaitteita, jotka tulivat direktiivin soveltamisalaan 22 päivänä heinäkuuta 2019. Poikkeus päättyisi 21.7.2024. Muutoksilla pantaisiin täytäntöön komission delegoitu direktiivi 2019/1845.

Perustelut

DEHP lisätään kumimateriaaliin pehmitteenä ja sen tarkoituksena on lisätä joustavuutta. Kumiosia käytetään joustavina liitoksina moottorijärjestelmien osien välillä ja niillä ehkäistään vuotoja, tiivistetään moottorin osia ja suojataan osia värinältä tai liialta ja nesteiltä moottoreiden käyttöänsä ajan. Tällä hetkellä markkinoilla ei ole saatavilla DEHP-vapaita vaihtoehtoja, jotka takaisivat riittävän luotettavuuden, kun niitä käytetään moottoreissa, joissa tarvitaan pitkää käyttöikää ja joihin liittyy muita erityisvaatimuksia kuten kontaktimateriaalien (esim. polttoaine, voiteluöljy, jäähdytysaineet, kaasut, lika), korkeiden lämpötilojen ja värinän sietokykyä. DEHP:n korvaaminen moottorijärjestelmissä käytetyissä tietyissä kumiosissa tai poistaminen niistä on edelleen tieteellisesti ja teknisesti mahdoton toteuttaa luotettavien vaihtoehtojen puuttumisen vuoksi. Poikkeus on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1907/2006, REACH-asetuksen, mukainen eikä näin ollen vaikuta heikentävästi siinä säädettyyn ympäristön- ja terveydensuojeluun.

- 44

Poikkeus koskisi lyijyn käyttöä juotteissa tietyissä polttomoottoreissa. Tällaisia juotteita on esimerkiksi turboahdimien ja pakokaasupäästöjen rajoitusjärjestelmissä, valvontaan ja hallintaan käytetyissä antureissa sekä toimilaitteiden ja moottorin ohjauksyksiköissä (ECU). Poikkeus koskisi sellaisia sähkö- ja elektroniikkalaitteita, jotka tulivat direktiivin soveltamisalaan 22 päivänä heinäkuuta 2019. Poikkeus päättyisi 21.7.2024. Muutoksilla pantaisiin täytäntöön komission delegoitu direktiivi 2019/1846.

Perustelut

Kussakin poikkeuksen piiriin kuuluvassa moottorissa on tietyntyyppiset anturit, toimilaitteet ja moottorin ohjauksyksiköt, jotka seuraavat ja hallitsevat sen päästöjä, jotta voidaan varmistaa, että moottorit ovat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/1628¹ mukaisia. Olosuhteet tällaisissa moottoreissa ja pakokaasujärjestelmissä ja niiden lähellä voivat olla korkeiden lämpötilojen ja ääritasojen vuoksi niin ankarat, että ne aiheuttavat juotosten ennenaikaisen hajoamisen. Lyijyn korvaaminen tietyissä polttomoottoreissa tai sen poistaminen niistä on tieteellisesti ja teknisesti mahdoton toteuttaa luotettavien vaihtoehtojen puuttumisen vuoksi. Poikkeus on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1907/2006 mukainen eikä näin ollen vaikuta heikentävästi siinä säädettyyn ympäristön- ja terveydensuojeluun.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/1628, annettu 14 päivänä syyskuuta 2016, liikkuviin työkoneisiin tarkoitettujen polttomoottoreiden kaasu- ja hiukkaspäästöjen raja-arvoihin ja tyyppihyväksyntään liittyvistä vaatimuksista, asetusten (EU) N:o 1024/2012 ja (EU) N:o 167/2013 muuttamisesta ja direktiivin 97/68/EY muuttamisesta ja kumoamisesta (EUVL L 252, 16.9.2016, s. 53).

Liite 2. Terveysthuollon laitteiden ja tarvikkeiden sekä tarkkailu- ja valvontalaitteiden erityiset käyttötarkoitukset, joiden osalta voidaan poiketa 1 §:n vaatimuksista. Liitteeseen lisättäisiin uusi kohta 44 seuraavasti:

- 44

Poikkeus koskisi kadmiumin käyttöä tietyissä säteilyä kestävässä videokameraputkissa tarkkailu- ja valvontalaitteissa. Poikkeus päättyisi 31.3.2027. Muutoksella pantaisiin täytäntöön komission delegoitu direktiivi 2020/364.

Perustelut

Kadmium on välttämätön videokameraputkissa, jotta saavutetaan ydinvoimaloiden ja ydinjätteen jälleenkäsittelylaitosten kaltaisissa korkean säteilyaltistuksen ympäristöissä toimivien videokameroiden tyydyttävä säteilytoleranssi ja optinen suorituskyky. Markkinoilla ei tällä hetkellä ole kadmiumia sisältämättömiä vaihtoehtoja, joilla olisi tarvittava optinen suorituskyky ja riittävä säteilykestävyys. Kadmiumin korvaaminen tietyissä videokameraputkissa tai sen poistaminen niistä on tieteellisesti ja teknisesti mahdoton toteuttaa vaihtoehtojen puuttumisen vuoksi. Poikkeus on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1907/2006 mukainen eikä näin ollen vaikuta heikentävästi siinä säädettyyn ympäristön- ja terveydensuojeluun.